

SECTION: CULTUROLOGY AND PHILOSOPHY

DOI 10.70286/ISU-21.01.2026.004

ГЕНДЕРНА ПРОБЛЕМАТИКА У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ: ІДЕЇ, ПОЗИЦІЇ, ВИКЛИКИ

Крамарчук Іван

здобувач ОНП «Релігієзнавство»

<https://orcid.org/0009-0008-1939-3402>

Кафедра філософії та культурології

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича, Україна

Станом на зараз, для системного й постійного розвитку нашої Держави однією із нагальних вимог часу є впровадження гендерної рівності в усіх сферах функціонування соціуму. Для досягнення цієї мети Україною ухвалено низку важливих правових документів, покликаних унормовувати й удосконалювати механізми подолання будь-яких форм чи проявів гендерної дискримінації [3, С. 3].

Питання гендерної рівності стали в багатьох країнах темою різних досліджень у політичній сфері, сфері освіти, громадської думки, зайнятості та міграції, здійсненні розробки гендерних індикаторів, підготовці методичних матеріалів для розробки гендерно-врівноважених бюджетів та зокрема в межах соціальної політики [2, С. 21].

Варто зазначити, що під поняттям «гендерна рівність» варто розуміти рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх соціальних активностях [1, С. 24].

Очевидно, що філософія гендеру в дослідженнях українських науковців абсолютно доказово пов'язується зі зміною загальної парадигми пізнання та зміною реальності. Інтерес до вивчення феміністської епістемології зумовлений різноманітними об'єктивними чинниками. Передусім він викликаний зміною глобального цивілізаційного імперативу. Відношення людина-світ більше не можуть описуватися в термінах панування і підпорядкування. Сучасна соціокультурна дійсність як гетерогенна, мінлива, різноманітна, плюральна викликає до життя нові, нетрадиційні, альтернативні, часом провокаційні підходи, що дозволяють відійти від однозначного визначення реальності і людини, відмовитися від понять дійсності і редукціонізму на користь гармонії, цілісності, багатоманітності [4, С. 42].

Загальна характеристика епістемологічного поля сучасної науки розвивається у напрямку поліцентричності і це, як справедливо пишуть

дослідники філософії гендеру, відповідає самій сутності трансформацій у сучасному інтелектуальному просторі. В. О. Гайденко стверджує, що «класична «воля до знання» – прагнення досягнути різноманіття дійсності за допомогою метафізичних категорій та бінарних опозицій перетворилася у «волю до системи» – легітимацію певного «центру» істини [4, С. 43].

Гендерний підхід у вітчизняній гуманітарній науці активно застосовується філософами, соціологами, психологами, істориками, антропологами. Завдяки застосуванню гендерного підходу в суспільних і гуманітарних науках, – «найбільш актуальні проблеми соціуму – влада, насилля, самосвідомість і свобода особистості – в умовах постіндустріального суспільства постали як проблеми статевої ідентифікації індивіда і відповідних соціальних ролей. Основні філософські питання, – проблема сутності людини, смисл і призначення, простір і час людського буття, – отримали гендерний вимір. Усвідомлення цього положення і знайшло відображення у гендерних дослідженнях, які широко розвертаються у всьому світі [6, С. 118].

Підсумовуючи вищевикладене, можемо стверджувати, що проблеми гендерної компетентності особистості є актуальними і потребують подальшого вивчення як складових елементів комплексних заходів у процесі впровадження своєрідної «гендерної парадигми» у контексті комплексних соціальних трансформацій. Водночас, Зміст низки робіт науковців свідчить: попри наявність певних розбіжностей у трактуванні змісту поняття «гендерна компетентність», у визначеннях багатьох науковців домінує позиція, що основою структури гендерної компетентності особистості є відповідні мотиви і цінності, знання і уміння.

Загалом, у сучасному науковому дискурсі гендерна культура розглядається як певна система соціально-економічних, правових та етнопсихологічних умов існування суспільства, що сприяє становленню чоловіка та жінки як рівноправних особистостей. У зміні гендерноосвітнього дискурсу особливого значення набуває зміст цінностей, орієнтація на егалітарний характер статевої ролей, що забезпечує їх універсалізацію та взаємозамінність. Найбільш співзвучними нашому часові й перспективам формування гендерної культури у дітей та молоді є настанови гуманістичної педагогіки як засадничі у розробці та впровадженні новітніх освітніх технологій [5, С. 13].

Список використаних джерел

1. Амеліна А. Проблеми гендерної рівності // Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми, – Харків, 2019, – С. 24-25.
2. Бабієць Р. Політика гендерної рівності в Україні: проблеми та перспективи // Гендерна проблематика та антропологічні горизонти. Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції 4-5 жовтня 2013 року, – Острог, 2013, – С. 21-32.
3. Басюк Л. Шкільний підручник з української літератури в аспекті гендерної збалансованості // Гендерна проблематика та антропологічні горизонти. Збірник

матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції 4 – 5 жовтня 2013 року, – Острог, 2013, – С. 3-8.

4. Грабовська І. Гендерна проблематика в сучасних філософських текстах українських дослідників // Наукові записки Національного університету «Острозька академія», Серія «Гендерні дослідження». Вип. 1, 2015, – С. 38-46.

5. Гендерні дослідження : прикладні аспекти : монографія / [В. П.Кравець, Т.В. Говорун, О. М.Кікінежді та ін.] ; за наук. ред. В. П.Кравця. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. – 448 с.

6. Петренко О. Гендерний підхід у освіті і вихованні: проблема термінології // Гендерна проблематика та антропологічні горизонти. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції 16-17 березня 2012 року. – С. 115-123.